

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Koostöö kodanikuühiskonnaga noorte radikaliseerumise ennetamiseks“**(omalgatuslik arvamus)**

(2018/C 129/03)

Raportöör: **Christian MOOS**

Konsulterimistaotlus	27.4.2017
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	8.11.2017
Vastuvõtmine täiskogus	6.12.2017
Täiskogu istungjärk nr	530
Hääletuse tulemus	138/0/12
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused

1.1. Noorte radikaliseerumise ennetamine nõuab pikaajalist pühendumist paljudelt eri osalejatelt ning kodanikuühiskonna organisatsioonidel on selles protsessis oluline osa. Kodanikuühiskond aitab kaasa sotsiaalsele ja väärtuspõhisele vastupanuvõimele radikaliseerumise suhtes.

1.2. Liikmesriigid ja ELi institutsioonid peavad olema rohkem teadlikud kodanikuühiskonna osalejatest kui partneritest, mitte kasutama neid võitluses vägivaldse ekstremismiga pelgalt vahendina. Kõikides radikaliseerumise ennetamise valdkondades on juba olemas parimad tavad, programmid ja muud ennetamisega seotud algatused, kuid nad ei saa piisavalt jätkusuutlikku, pikaajalist toetust ning on tundlikud eelarvekärbete suhtes.

1.3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee pooldab radikaliseerumise ennetamise suhtes mitmeid ametiasutusi hõlmavat meetodit, mis nõuab ulatuslikku suutlikkuse suurendamist kõigis asjaomastes sektorites. See meetod ühendab poliitikakujundajaid, riiklikke institutsioone, nagu politsei ja vanglad, sotsiaaltöötajaid (iseäranis noorsootöötajaid), akadeemilisi ringkondi ja meediat, ettevõtjaid ja ettevõtteid ning organiseeritud kodanikuühiskonna esindajaid, sh perekondi ja sotsiaalpartnereid esindavaid organisatsioone, keskendudes iseäranis noorteorganisatsioonidele.

1.4. Kodanikuühiskonna organisatsioonid vajavad rohkem riiklikku ja Euroopa toetust, jätkusuutlikumaid ja pikaajalisemaid eelarvevahendeid ning kogu ELi hõlmavat koordineerimist, koostöövõrkude loomist ja poliitika elluviimist. Seepärast tuleks radikaliseerumise ja terroristide värbamise vastases Euroopa Liidu strateegias pöörata veelgi rohkem tähelepanu kodanikuühiskonna sidusrühmade kaasamisele ja toetamisele, sest poliitika ja ühiskond jagavad tegelikult vastutust radikaliseerumisevastase võitluse eest. ELi internetifoorumi raames alustatud kodanikuühiskonna tugevdamise programm võiks olla selles kontekstis innustav algatus ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Konkursikutse avaldati 4. oktoobril: <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/isfp/topics/isfp-2017-ag-csep.html>

1.5. Kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite struktuure tuleb rohkem kaasata radikaliseerumislase teadlikkuse võrgustikku (RAN) ⁽²⁾. Liikmesriigid peaksid aktiivsemalt soodustama RANi-sarnaste struktuuride loomist kohalikul või piirkondlikul tasandil.

1.6. ELi radikaliseerumislase teadlikkuse võrgustik (RAN) ja komisjoni pakutavad vahendid on samm õiges suunas, kuid neid tuleks suunata rohkem kohalikele kodanikuühiskonna struktuuridele ja varustada paremini töötajate ja vahenditega, et ühendada tõhusalt avaliku sektori ja organiseeritud kodanikuühiskonna asjatundjad.

1.7. Liikmesriigid peaksid täiel määral kasutama Euroopa Liidu radikaliseerumise ennetamise vahendeid ja programme, sh Euroopa strateegilise teabevahetuse võrgustikku. Viimatimainitu näol on tegemist 26 liikmesriigi koostöövõrgustikuga, mille raames jagatakse analüüse, häid tavasid ja ideid strateegilise teabevahetuse kasutamisest võitluses vägivaldse ekstremismiga ⁽³⁾.

1.8. Ametiühingutel on tähtis roll, sest nad esindavad töötajaid kõikides asjakohastes avaliku sektori valdkondades. Eeskätt eesliini töötajatele tuleb tagada radikaliseerumise ennetamise koolitus tihedas koostöös kodanikuühiskonna ekspertorganitega.

1.9. Komitee peab tervitatavaks komisjoni kõrgetasemelise eksperdirühma loomist, kes aitab komisjonil tõhustada võitlust radikaliseerumise ja vägivaldse ekstremismi vastu poliitika parema koordineerimise ja kõigi asjaomaste sidusrühmade, sh kodanikuühiskonna kaasamise abil.

1.10. Konkreetsed nõuanded, tugiteenused ja võrgustikud, mis aitavad tuvastada radikaliseerumise märke, vältides samal ajal igasugust diskrimineerimist, ei pea olema kättesaadavad mitte ainult avalike teenuste osutajatele (nt koolid), vaid ka perekondadele.

1.11. Komitee toonitab, et oluline on kaasav formaalne ja mitteformaalne haridus, mis on äärmiselt vajalik aktiivseks osalemiseks mitmekülgses ühiskonnas, õpetades kriitilist mõtlemist ja meediapädevust ning suurendades ühiskonna vastupanuvõimet ebademokraatlike, ksenofoobsete ja populistlike suundumuste suhtes, mis mõningatel juhtudel mõjutavad järjest enam üldist poliitilist arutelu, kuna see kohandub ksenofoobsete meeleolude ja seisukohtadega.

1.12. Noorte radikaliseerumise ennetamise jõupingutustes on vaja pöörata erilist tähelepanu kodanikuühiskonna noorsootööle ja noorteorganisatsioonidele ning neisse investeerida, kuna nemad pakuvad alternatiivseid identifitseerimistruktuure ja -võimalusi ning ohutuid kanaleid dialoogiks, sh aktiivseks kuulamiseks ja isiklikuks eneseväljenduseks.

1.13. Radikaliseerumise ennetamise võimalusena tuleb käsitleda ka investeeringuid, mille eesmärk on võidelda noorte tööpuuduse väga kõrge määra ja laialt levinud ebakindlate töösuhetega paljudes liikmesriikides. Lisaks sellele nõuab komitee, et rohkem tähelepanu pöörataks ulatuslikumale investeerimisele vaesuse vastu võitlemisse ning noorte integreerimisse ühiskonda, haridussüsteemi ja tööturule.

1.14. Komitee rõhutab usukogukondade otsustavat rolli ja sotsiaalset vastutust radikaliseerumise ennetamisel ning nõuab suuremat strateegilist pühendumist liberaalse demokraatia reeglite ja väärtuste kaitsmisele ning väärtuspõhise kultuuridevahelise dialoogi, rahu ja vägivallast hoidumise edendamisele.

1.15. Radikaliseerumist võib aidata ennetada aktiivne partnerlus ettevõtjatega. Sotsiaalmeedia ettevõtjaid on samuti vaja kaasata vihakõne, alternatiivsete faktide ja äärmusliku propaganda vastasesse võitlusse nende meediakanalites.

⁽²⁾ Radikaliseerumislase teadlikkuse võrgustik (RAN) on ELi rahastatav projekt, mis toob kokku radikaliseerumise ennetajad kõikjalt Euroopast. Täiendav teave: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network_en

⁽³⁾ Euroopa strateegilise teabevahetuse võrgustiku eesmärk on luua ELi liikmesriikide võrgustik, et jagada parimaid tavasid ja kogemusi strateegilise teabevahetuse kasutamisest võitluses vägivaldse ekstremismi vastu ning anda liikmesriikidele tasuta sihipärast ja konfidentsiaalset nõu selle kohta, kuidas kasutada strateegilist teabevahetust selleks, et arendada oma kohapealset suutlikkust tulla endale vajalikus tempos ja ulatuses toime vägivaldse ekstremismi mõjuga.

1.16. EL peaks näitama üles suurt huvi radikaliseerumise ennetamise vastu kolmandates riikides ja tegema tihedamat koostööd nende riikide kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

1.17. Oluline on peatada rahavood, mis toetavad äärmuslikke struktuure nii ELi sees kui ka kolmandatest riikidest ning töötavad seega vastu avaliku sektori asutuste ja kodanikuühiskonna radikaliseerumise ennetamise jõupingutustele.

2. Taust

2.1. Käesolevas arvamuses käsitletakse pikaajalisi tõhusaid meetmeid, mida võetakse varases etapis, et ennetada noorte radikaliseerumist. Selles arvamuses mõistetakse radikaliseerumist kui protsessi, mille käigus muutuvad üksikisikud või rühmad äärmuslikuks,⁽⁴⁾ lõpuks kasutades, soodustades või propageerides vägivalda oma eesmärkide saavutamiseks. Vägivaldse äärmusluseni viiv radikaliseerumine on konkreetne protsess, mida ei tohi segamini ajada poliitilise radikalismi, mittevägivaldsete radikaalsete ideede või tegudega ega seaduspärase demokraatliku opositsiooniga. See on lahutamatu seotud vägivaldse äärmuslusega, nagu seda on kirjeldatud Euroopa Parlamendi 2015. aasta resolutsioonis, ning see võib ilmneda erinevates sotsiaalsetes kontekstides. Arvamuses rõhutatakse olulisi meetmeid, mida võetakse kodanikuühiskonna projektide ning valitsusasutuste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna koostöö kaudu, ning palutakse jätkata tööd ELi tasandi kontseptsiooniga, sealhulgas kestlik ja tõhus ELi tasandi toetus, rahastamine ja kooskõlastamine.

2.2. Komitee märgib, et on vaja töötada välja radikaliseerumise, vägivaldse demokraatiavastase tegevuse ja terrorismi nähtuste määratlused ja arusaamad, mis on kogu ELi ja teadusringkondade jaoks ühised, ning määrata kindlaks seosed nende mõistete vahel. Seepärast on komiteel kavas jätkata nende küsimuste uurimist kodanikuühiskonna perspektiivist, et sellel teemal täiendavaid seisukohti pakkuda.

2.3. Radikaalsetest ideoloogiatest ajendatud vägivaldsel ekstremismil on mitu nägu, kuid paljud neist on noored. Sageli värvatakse noori, kellel on väga erinev sotsiaal-majanduslik taust ja haridustase. Samuti värvatakse rühmitustesse üha enam ka noori naisi.

2.4. Vägivaldse ekstremismini viiva radikaliseerumise suhtes haavatavad noored tunnevad sageli, et nad on ühiskonna poolt tõrjutud ja marginaliseeritud, või tekitavad neis segadust identiteediküsimused ja muutused. Radikaalsetes ideoloogiates väidetakse sageli, et nad annavad juhiseid, suuniseid ja toetust igapäevaeluks ning kompenseerivad erinevatest põhjustest tingitud alaväärsustunnet. Siin võib olla oluline osa kodanikuühiskonnal, kes pakub alternatiive ja aitab üldisemalt kaasa jätkusuutlikule sotsiaalsele ja väärtuspõhisele vastupanuvõimele radikaliseerumise suhtes.

2.5. Radikaliseerumise protsess võib olla väga kiire, toimudes sageli mõne nädala või kuu jooksul. Selles on oluline roll sotsiaalmeedial, pakkudes anonüümseid ja kiiretoimelisi kanaleid värbamiseks ja propaganda levitamiseks.

3. Üldised märkused

3.1. Oma sisejulgeoleku eest vastutavad esmajoonel liikmesriigid ise. Siiski on asjakohaste meetmete kooskõlastamine ja rakendamine Euroopa tasandil palju raskem, kui institutsioonidevaheline koordineerimine on ebaselge ja puudub kõikehõlmav käsitlus. See on üha problemaatilisem, arvestades et terrorism ja radikaliseerumine on piiriülese iseloomuga, mistõttu on vaja ulatuslikumat üleeuroopalist koordineerimist, koostöövõrgustike loomist ja poliitika elluviimist.

3.2. Alates 2005. aastast on kõik ELi radikaliseerumisvastased algatused viidud ellu kooskõlas radikaliseerumise ja terroristide värbamise vastase Euroopa Liidu strateegiaga, mida ajakohastati 2008. aastal ning viimati 2014. aastal. ELi strateegiat käsitletakse ka 2014⁽⁵⁾ ja 2016. aasta teatises,⁽⁶⁾ samuti mitmetes nõukogu järeldustes,⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi 2015. aasta raportis ja Euroopa Regioonide Komitee 2016. aasta arvamuses⁽⁸⁾. ELi strateegias on vaja pöörata veelgi rohkem tähelepanu kodanikuühiskonna sidusrühmade kaasamisele ja toetamisele. Poliitika ja ühiskonna ühine ülesanne on

⁽⁴⁾ Seda väljendit tuleb ettevaatlikult kasutada. See hõlmab erinevaid nähtusi, nagu vasak- ja paremäärmuslus ning usuline äärmuslus, mille eesmärk on ebaseaduslik või vägivaldne tegevus. Seda terminit tõlgendatakse sageli väärtalt ja kuritarvitatakse poliitikas. Äärmuslikud vaated võivad esineda ka ühiskonna keskel.

⁽⁵⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM:2013:0941:FIN>

⁽⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM%3A2016%3A379%3AFIN>

⁽⁷⁾ Näiteks järgmistel teemadel: kriminaalõigus (november 2015), noored ja radikaliseerumine (juuni 2016), meediapädevus ja kriitiline mõtlemine (juuni 2016) ning vägivaldse ekstremismini viiva radikaliseerumise ennetamine (november 2016).

⁽⁸⁾ ELT C 17, 18.1.2017, lk 33.

käsitleda rahulolematust, mida noored tunnevad liberaaldemokraatliku süsteemi väärtuste suhtes, ja võidelda noorte radikaliseerumisega.

3.3. Euroopa Komisjoni teeneks võib pidada asjaolu, et ta mõistis juba väga vara, et radikaliseerumise ennetamise jaoks on oluline kõikehõlmav käsitlus. Komisjon on kinnitanud oma toetust kogu ELi hõlmavale kogemuste ja heade tavade vahetamisele RANi kaudu. 28. aprilli 2015. aasta Euroopa julgeoleku tegevuskavas⁽⁹⁾ nägi komisjon ette RANi tippkeskuse loomise, mis leidis aset 1. oktoobril 2015. Lisaks tuleks välja tuua ka ELi internetifoorum, mis alustas tööd 3. detsembril 2015. 24. mai 2017. aasta radikaliseerumise ja terroristide värbamise vastast ELi strateegiat käsitlevad muudetud suunised⁽¹⁰⁾ peegeldavad tulemuslikumalt RANi kogemusi ja soovitusi ning seega on nende eesmärk suurendada ka kodanikuühiskonna kaasatust mitmeid ametiasutusi hõlmavasse meetodisse.

3.4. Teatistes vägivaldse ekstremismi viiva radikaliseerumise ennetamise kohta⁽¹¹⁾ teatas Euroopa Komisjon, et esitab ettepaneku nõukogu soovitusel sotsiaalse kaasatuse suurendamise kohta. Komitee toetab neid plaane ja julgustab Euroopa Komisjoni koostama ja esitama sellise ettepaneku lähitulevikus.

3.5. Et tõhustada jõupingutusi vägivaldse ekstremismi ja terrorismi viiva radikaliseerumise ennetamisel ja selle vastu võitlemisel ning parandada koordineerimist ja koostööd kõigi asjaomaste sidusrühmade vahel, moodustas komisjon kõrgetasemelise eksperdirühma radikaliseerumise ennetamise ja selle vastu võitlemise valdkonnas (radikaliseerumist käsitlev komisjoni kõrgetasemeline eksperdirühm). Rühm annab nõu küsimustes, kuidas arendada edasi ELi meetmeid vägivaldse ekstremismi viiva radikaliseerumise ja terrorismi ennetamise valdkonnas, samuti selle osas, millised on eri sidusrühmade, sh spetsialistide ja liikmesriikide võimalused teha selles valdkonnas tulevikus struktureeritumat koostööd.

3.6. Sellegipoolest leiab komitee, et ELi ja liikmesriikide radikaliseerumise ennetamise algatused, samuti nende rakendamiseks võetud meetmed, on endiselt ebapiisavad. Paljudes praegustes ELi poliitikameetmetes keskendutakse liialt kodanikuühiskonna organisatsioonidele kui pelgalt vahenditele vägivaldse ekstremismi vastu võitlemisel (nt vastu-propaganda väljatöötamiseks veebis), selle asemel, et kohelda neid partneritena. Komitee leiab samuti, et peaaegselt põhinevad meetmed nn kriisisündmustel, näiteks viimaste aastate terrorirünnakud, mille tulemusena keskendutakse peamiselt islamiterrorismile ning lühiajalisele, karistuslikule julgeolekupoliitikale,⁽¹²⁾ kuigi tegelikult on tegemist laiemaga ohuga, mis saab alguse äärmuslastest, kes kasutavad religiooni õigustusena, ja äärmuslikest poliitilistest rühmitustest. Selle asemel peame me investeerima jätkusuutlikku ja pikaajalist ennetustegevusse. Oma arvamustes ELi terrorismivastase võitluse poliitika (2011)⁽¹³⁾ ja aastani 2030 ulatuva ELi tegevuskava⁽¹⁴⁾ kohta on komitee juba kutsunud üles kaasama ulatuslikumalt kodanikuühiskonda ja kohalikke sidusrühmi ning andma neile täiendavat institutsioonilist tuge,⁽¹⁵⁾ sest neil on oluline roll usalduse, sotsiaalse pühendumise ja demokraatliku kaasamise suurendamisel kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Komitee toetab kindlalt radikaliseerumise ennetamise suhtes valitud mitmeid ametiasutusi hõlmavat meetodit. See nõuab ulatuslikku suutlikkuse suurendamist kõigis asjaomastes sektorites. Seega koondab mitmeid ametiasutusi hõlmav meetod poliitikakujundajaid, riiklikke institutsioone, nagu õiguskaitseorganid ja vanglad, sotsiaaltöötajaid, akadeemilisi ringkondi ja meediat ning organiseeritud kodanikuühiskonna esindajaid, samuti sotsiaalpartnerite organisatsioone, nagu politsei- ja vanglatöötajate ning õpetajate ametiühingud.

4.2. Komitee rõhutab kodanikuühiskonna rolli võitluses radikaliseerumise vastu ja märgib, et selle üldist panust ei tohi piirata julgeolekupoliitiliste kaalutlustega. Käesolevas arvamuses esitatakse näiteid meetmetest ja projektidest, millega organiseeritud kodanikuühiskond aitab suurendada sotsiaalset jätkusuutlikkust ja kaasatust. See on üks paljudest valdkondadest, milles kodanikuühiskond annab olulise panuse, mis läheb märksa kaugemale mis tahes mõeldavatest julgeolekupoliitika meetmetest.

⁽⁹⁾ COM(2015) 185 final; COM(2013) 941 final.

⁽¹⁰⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9646-2017-INIT/et/pdf>

⁽¹¹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52016DC0379>

⁽¹²⁾ Vt ka [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583124/IPOL_STU\(2017\)583124_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583124/IPOL_STU(2017)583124_EN.pdf)

⁽¹³⁾ ELT C 218, 23.7.2011, lk 91, ja ELT C 211, 19.8.2008, lk 61.

⁽¹⁴⁾ ELT C 34, 2.2.2017, lk 58.

⁽¹⁵⁾ Kohaliku tasandi meetmete tõhustamise kohta vt Euroopa Regioonide Komitee aramus teemal „Võitlus radikaliseerumise ja vägivaldse ekstremismi vastu: kohaliku ja piirkondliku tasandi ennetusmehhanismid“, ELT C 17, 18.1.2017, lk 33.

4.3. Seepärast väljendab komitee heameelt riikliku tasandi ennetuspoliitika kujundajate võrgustiku üle, mille komisjon moodustas 2017. aasta veebruaris eesmärgiga vahetada rohkem teadmisi ja kogemusi liikmesriikides ning tõhustada liikmesriikide osalemist RANi tegevuses. Vastloodud radikaliseerumist käsitlev komisjoni kõrgetasemeline eksperidirühm on järjekordne samm sellise kõiki asjaomaseid sidusrühmi hõlmava ulatuslikuma teadmiste ja kogemuste vahetamise suunas.

4.4. Liikmesriigid peaksid täiel määral kasutama ELi radikaliseerumise ennetamise vahendeid ja programme ning eraldama ka ise piisavalt eelarvevahendeid, millest on puudus peaaegu kõikjal. Jätkusuutlike tulemuste saavutamiseks tuleb radikaliseerumise ennetamise meetmetele pikaajaliselt pühenduda.

4.5. Ametiühingutel on eriti oluline roll, sest nad esindavad kõikides asjaomastes sektorites teiste seas ka eesliini töotajaid ning saavad pakkuda oma liikmetele koolitust ja teenuseid. Seepärast nõuab komitee, et avalike teenuste ja sotsiaaltöö valdkond oleks varustatud piisava hulga töötajate ja vahenditega kõikidel tasanditel, iseäranis kohalikul tasandil. Näiteks politsei kohaloleku suurendamine suure kuritegevuse tasemega paikades võib hoida ära seadustega mitteamestavate ja äärmiselt vägivaldsete piirkondade tekkimist.

4.6. Aktiivseks osalemiseks ühiskonnas on väga oluline kaasava olemusega formaalne ja mitteformaalne haridus. Selle abil on võimalik luua tolerantid ja pluralistlikud ühiskonnad, edendades teadlikkust liberaalsetest ja humanistlikest väärtustest ning demokraatial ja õigusriigil põhinevatest normidest. Kool, haridus ja kutseõpe, samuti noorsootööga seotud algatused, on keskse tähtsusega ning neil võib olla oluline roll radikaliseerumise varasel ennetamisel, kui nende kaudu õpetatakse kriitilist mõtlemist ja meediapädevust⁽¹⁶⁾ ning koos toimivate tööturgudega edendatakse sotsiaalset integratsiooni, pakkudes häid väljavaateid iseäranis noortele. Head haridus- ja koolitussüsteemid ei suuda üksi radikaliseerumist ära hoida, kuid nad võivad suurendada vastupanuvõimet selle suhtes.

4.7. Haridustööd tuleb hoogustada ka väljaspool riiklikku koolisüsteemi ning asjakohaseid kodanikuühiskonna algatusi tuleb veelgi rohkem toetada, et suurendada teiste kultuuride tundmist ning samal ajal näidata üles kindlat pühendumist vabadusele, liberaalsele demokraatialle ja õigusriigile. Ennetustegevusele võib aktiivselt kaasa aidata teadlikkus erinevatest kultuuridest ja maailma piirkondadest iseäranis seoses rändekriisiga, aga samal ajal tuleb edastada selge sõnum meie ühiskonna vaieldamatutest väärtusest, näiteks meeste ja naiste rollist, mis põhineb võrdõiguslikkusel ja võrdsel võimalustel.

4.8. Konkreetsemalt tuleks rohkem investeerida kodanikuühiskonna noorsootöösse ning noorteorganisatsioonidesse, kes pakuvad kultuuri-, spordi- ja muid vaba aja tegevusi, eesmärgiga pakkuda alternatiivseid identitiseerimisstruktuure ja -võimalusi, samuti ohutuid kanaleid dialoogiks ja isiklikuks eneseväljenduseks.

4.9. Riigi haridussektori kõrval annab ennekõike organiseeritud kodanikuühiskond suure panuse sellesse, et töötada välja kvaliteetne vastusõnum ja vastupropaganda radikaalsete rühmituste nn pakkumiste asemel, nagu komitee on juba märkinud⁽¹⁷⁾. Usukogukonnad ja iseäranis konfliktipiirkondade sündmuste tunnistajad, ohvrid ja ellujäänud, samuti need, kes on lahkunud äärmusrühmitustest, võivad anda olulise panuse eeskujudena tegutsedes. Just nende võtmerolli pärast radikaliseerumise ennetamisel vajavad haridussüsteem, kodanikuühiskond ja kohalikud omavalitsused pikemas perspektiivis palju suuremat abi, tuge ja rahastamist.

5. Konkreetset soovitusi

5.1. Komitee toetab iseäranis algatust edendada dialoogi poliitikakujundajatega nii Euroopa kui ka riiklikul tasandil ning palub luua kõikidel tasanditel toimiva regulaarse teabevahetuse jaoks ametliku raamistiku, millega tagatakse, et RAN saab anda liikmesriikidele ja Euroopa Liidu institutsioonidele praktilisi soovitusi. Lisaks võiks RANi soovitusi ja tulemuste süstemaatiliseks levitamise maksimeerida selle organisatsiooni mõju kõigil tasanditel. Radikaliseerumist käsitlev kõrgetasemeline eksperidirühm annab selles osas soovitusi.

5.2. Sellega seoses pooldab komitee mõtet koostada kõigis liikmesriikides ülevaated olemasolevatest ennetus- ja väljumisprogrammidest. Sellised ülevaated võiks teha kättesaadavaks ka Euroopa tasandil, näiteks RAN-i kaudu, eesmärgiga parandada dialoogi valitsusasutuste ja kodanikuühiskonna sidusrühmade vahel, luua koostööd ning vältida programmide dubleerimist. Kogu ELis on vaja märkimisväärselt parandada teabevahetust nende algatuste kohta.

⁽¹⁶⁾ Pariisi deklaratsioon.

⁽¹⁷⁾ ELT C 211, 19.8.2008, lk 61.

5.3. Kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite struktuure, kes on huvitatud radikaliseerumise ennetamisest või juba tegutsevad selles valdkonnas, tuleks RANi rohkem kaasata. Seepärast peavad liikmesriigid veelgi soodustama RANi-taoliste struktuuride loomist kohalikul või piirkondlikul tasandil.

5.4. Kodanikuühiskonna sidusrühmad ja valitsusasutused, ühendused, sh spordiklubid ning perekondi, koole, noorteorganisatsioone ja -tegevusi esindavad organisatsioonid, usukogukonnad, sotsiaalteenistused ja politsei peavad töötama koos, võttes aluseks ühise valdkonnatähtsuse käsituse, et radikaliseerumise ennetamise strateegiaid saaks algatada juba varakult. Seepärast peavad iseäranis eesliini töötajad kõigis asjakohastes valdkondades läbima radikaliseerumise ennetamise koolituse tihedas koostöös kodanikuühiskonna ekspertstruktuuridega. Lisaks tuleks töötajatele teha kättesaadavaks asjakohased nõuandvad organid ja võrgustikud, aidates tuvastada radikaliseerumise märke, ent vältides samal ajal igasugust diskrimineerimist.

5.5. Ennetustegevuses on eriti oluline roll kohalikel omavalitsustel ja nende haldusasutustel, kuna neil on võimalik koondada kõiki kohalikke sidusrühmi. Tugevdada tuleb ELi ja riiklikul tasandil olemasolevaid rahastamismehhanisme ning muuta need kättesaadavamaks, vähendades bürokraatlikke tõkkeid. Selleks on vajalik ulatuslik jätkusuutlik lisarahastamine.

5.6. Komitee kutsub üles suurendama investeeringuid haridusse ja koolitussüsteemidesse, noorsootöösse ja vaba aja veetmise võimalustesse, mis edendavad integratsiooni ja kogu ELile ühiseid demokraatlikke väärtusi.

5.7. Liikmesriigid ei investeeri kaugeltki piisavalt, et pakkuda noortele suurepäraseid võimalusi ning seega võidelda radikaliseerumise vastu. Radikaliseerumist võib soodustada sotsiaalne tõrjutus ja võimaluste puudumine, mis tuleneb näiteks haridussüsteemist väljalangemisest. Üldiselt tuleb radikaliseerumise ennetamise võimalusena käsitleda ka meetmeid, mis aitavad võidelda noorte tööpuuduse väga kõrge määra ja ebakindlate töösuhetega paljudes liikmesriikides.

5.8. Koolihariduses ning riigitöötajate, näiteks õiguskaitseasutuste ametnike ja vanglatöötajate koolitusprogrammides tuleks rohkem tähelepanu pöörata sellistele probleemidele, nagu identiteedi-, soo- ja kultuurirollidega seotud konfliktid, sotsiaal-majandusliku konflikti tekkimise oht ja sisseränne ning diskrimineerimine, sotsiaalne tõrjutus ja kiusamine, mida võidakse ära kasutada äärmuslikus propagandas ja äärmusrühmituste poolt. Ent sellega seonduvaid põhiküsimusi (nt kodanikuõpetus) käsitletakse paljude ELi liikmesriikide õppekavades liiga põgusalt. On jätkuvalt oluline arendada noorte, vanemate ja õpetajate meediaoskusi interneti ja sotsiaalmeedia kasutamisel.

5.9. Radikaliseerumise suhtes ei ole haavatavad mitte üksnes vaesusest ja töötusest mõjutatud noored, vaid materiaalne puudus, võimaluste puudumine ja aktiivsest osalemisest kõrvalejäämine võib põhjustada sotsiaalset tõrjutust, mis võib omakorda avada ukse äärmusrühmituste värbajatele. Lisaks suurematele investeeringutele vaesuse vastu võitlemisesse palub komitee⁽¹⁸⁾ pöörata rohkem tähelepanu noorte integreerimisele ühiskonda, haridussüsteemidesse ja tööturule. Komitee kordab oma üleskutset luua liikmesriikides tugevad integratsioonisüsteemid, mis hõlbustavad juurdepääsu tööturule, kvalifikatsioonide tunnustamist ning kutse- ja keeleõppe pakkumist kui integreerimise vahendeid, ning on vastu igasugusele etnilisele või usulisele diskrimineerimisele⁽¹⁹⁾.

5.10. Radikaliseerunud noorte perekondade jaoks on väga tähtsad spetsiaalsed nõustamis- ja tugiteenused. Kui need pered märkavad noorte sugulaste juures muutusi, mis viitavad radikaliseerumisele, peab neil olema juurdepääs vastavatele kontaktisikutele ja võrgustikele. Arvestades kodanikuühiskonna organisatsioonide ja algatuste ligipääsetavust, vajavad need iseäranis toetust programmide väljatöötamiseks, et tõrjutud noorte ja nende perekondadega dialoogi pidada ja teadmisi vahetada.

5.11. Radikaliseerumist aitavad ennetada ka koduvägivalla vastu võitlemise programmid, sest koduvägivalla kogemused võivad luua valesid eeskujusid ja arusaamu rollidest, õhutades sageli kuritegevust. Ka nendeks programmideks on vaja täiendavat institutsioonilist ja rahalist toetust.

⁽¹⁸⁾ ELT C 170, 5.6.2014, lk 23.

ELT C 173, 31.5.2017, lk 15.

⁽¹⁹⁾ ELT C 125, 21.4.2017, lk 40.

5.12. Ennetustööle võib kaasa aidata aktiivne partnerlus ettevõtjatega. See on eeskätt asjakohane info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas. Uuenduslikud töövahendid, mida pakuvad näiteks sotsiaalmeedia ja internet, võivad aidata levitada terrorismivastast propagandat väikeste kuludega või ideaalis tasuta. Ettevõtjad saavad aidata kodanikuühiskonna organisatsioone ja spetsialiste nende erialaste kommunikatsiooni- ja meediaoskuste kasutamisel ning toetada suunatud reklaami ja kampaaniate väljatöötamist.

5.13. Samal ajal peavad veebiteenuste osutajad olema kaasatud vihakõnede, alternatiivsete faktide ja äärmusliku propaganda vastasesse võitlusesse oma meediakanalites ning neid tuleks kohustada kõrvaldama oma veebilehtedelt ebaseaduslik äärmuslik sisu. Kommunikatsiooni järelevalve ei tohi siiski muutuda vahendiks, mille abil mõjutada kodanike eraelu ⁽²⁰⁾.

5.14. Sellega seoses kutsutakse liikmesriike üles arendama kodanikuühiskonna sidusrühmade kommunikatsiooni- ja meediaoskusi nii, et oleks võimalik välja töötada asjakohased meetmed vägivalda õhutava radikaalse sisu leviku tõkestamiseks, tehes meetmed kättesaadavaks ka teistele spetsialistidele ja projektidele. Üks võimalus selle eesmärgi saavutamiseks oleks liikmesriikidel panustada jätkusuutlikult kodanikuühiskonna tugevdamise programmi.

5.15. Komitee kutsub eraldama teadustegevusele rohkem rahastamisvahendeid, mida EL teeb juba kättesaadavaks oma radikaliseerumise ennetamise alaste uurimisprogrammide kaudu (näiteks seoses RANi tippkeskusega), ning arendama koostöövõrgustikke akadeemilise ringkonna ja kodanikuühiskonna ekspertide vahel.

5.16. Radikaliseerumine leiab väga sageli aset vanglasüsteemis. Vanglateskkond kätkeb endas mitmeid ohutegureid, nagu inimeste kontsentratsioon, isikliku tõrjutuse olukorrad, liigne vaba aeg jne. Vaja on ennetavalt sekkuda, et parandada vanglatöötajate asjakohast väljaõpet ja võimaldada neil ära tunda ohuolukordi. Selles vallas on saadud positiivseid kogemusi, samuti on kasutusele võetud häid mehhanisme selliste olukordade ennetamiseks. Eelõeldu saavutamiseks peavad vanglad olema sobiva suurusega ja neis peab töötama kvalifitseeritud personal. Rehabilitatsiooni soodustamiseks peab vanglatöötajate ja vangide suhtarv olema sobiv. Ametiühingute rolli selles sektoris tuleks veelgi tugevdada, muu hulgas koolituste korraldamise ja RANi kaudu saadud õppetundide levitamise kaudu.

5.17. Riiklike julgeolekuasutuste, vanglate, sotsiaaltöoasutuste, koolide ja muude asjakohaste riiklike institutsioonide ametnikud, kellel on palju sidemeid organiseeritud kodanikuühiskonnaga, peavad valima mitmeid ametiasutusi hõlmava meetodi, mis läheb kaugemale karistusmeetmetest, keskendudes rohkem radikaliseerumise ennetamise koolitustele ja sellekohase teadlikkuse suurendamisele. Selleks saab muuta Euroopa tasandil kättesaadavaks eksperditeadmised ja vahendid ning edendada sihispäraselt koostööd kodanikuühiskonnaga.

5.18. Tõhustada tuleb valitsusasutuste ja valitsusväliste organisatsioonide koostööd endiste vangide taasintegreerimisel, et kindlustada nende edukas sotsiaalne rehabilitatsioon. Paljudel radikaliseerunud noortel on kriminaalne minevik.

5.19. Endiste vangide integreerimine tööturule on keeruline vanglakaristusega sageli seotud häbimärgistamise tõttu. Siiski on see oluline samm radikaliseerumise ennetamise suunas. Siin peaksid oma panuse andma sotsiaalpartnerid (käesoleval juhul peamiselt tööandjad), pakkudes teist ja sageli esimest võimalust nendele, keda see puudutab.

5.20. EL peaks näitama üles suurt huvi radikaliseerumise ennetamise vastu ja tegema tihedamat koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega kolmandates riikides, mida iseloomustab suur radikaliseerumise oht ja mis võivad ka olla radikaliseerumise tulipunktid või nendeks muutuda.

5.21. Konkreetsemalt rõhutatakse terrorismivastast võitlust ning riigi ja ühiskonna vastupanuvõimet puudutavas ELi välistegevuses, nagu on kirjeldatud ELi üldises välis- ja julgeolekupoliitika strateegias, vajadust arendada nendes riikides kultuuride- ja religioonidevahelist dialoogi, laiendades nendes riikides partnerlussuhteid kodanikuühiskonna ja ühiskondlike organisatsioonide, usukogukondade ja erasektoriga. On suur oht, et kodanikuühiskonna püüdlused ei anna tulemusi, sest kolmandate riikide välisjõud avaldavad märkimisväärt survet, näiteks rahastades vägivaldseid äärmusliikumisi ELi liikmesriikides ja selle naabruses. Sellised rahavood tuleb peatada.

Brüssel, 6. detsember 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽²⁰⁾ ELT C 218, 23.7.2011, lk 91.